

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 27.10.2022.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- alivaltiosihteeri Pekka Puustinen, ulkoministeriö
- osastopäällikkö Titta Maja, ulkoministeriö
- taloussuunnittelupäällikkö Katja Bordi, ulkoministeriö
- yksikönpäällikkö Katja Ahlfors, ulkoministeriö
- lähetystöneuvos Anna Huovila, ulkoministeriö
- toimitusjohtaja Janne Taalas, Crisis Management Initiative
- toiminnanjohtaja Helena Laukko, Suomen YK-liitto
- ohjelmapäällikkö Anne Tarvainen, WWF Suomi
- johtava projektipäällikkö Johannes Vierula, Suomen Lähetysseura
- vaikuttamistyön päällikkö Tapio Laakso, Kirkon Ulkomaanapu
- asiantuntija Ilmari Nalbantoglu, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Opetusalan kehitysyhteistyön osaamiskeskus FinCEED
- Kehityspoliittinen toimikunta
- Helsingin yliopiston oikeusvaltiokeskus
- Naisjärjestöjen Keskusliitto
- Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö Demo ry
- Suomen UN Women - Finlands UN Women ry

Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Johdanto

Ulkoministeriön pääluokkaan 24 esitetään vuoden 2023 talousarvioesityksessä määrärahoja yhteensä 1,318 miljardia euroa. Vuoden 2022 talousarvioon verrattuna esityksessä on vähennystä 3 milj. euroa. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 21%, kriisinhallinnan 5%, kansainvälisen kehitysyhteistyön 65% ja muiden menojen 9%.

Budjettiesityksen perusteluissa hallinnonalan yhteiskunnallisiksi vaikuttavuustavoitteiksi luetaan seuraavat: (i) Suomen ja suomalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, (ii) Agenda2030:n toimeenpanon edistäminen ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi toimiminen, (iii) sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän edistäminen, (iv) ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen vahvistamiseksi työskenteleminen sekä (v) Suomen kasvua tukevien avoimien taloussuhteiden edistäminen ja suomalaisyritysten kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin osallistumisen tukeminen.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoministeriön toimintamenoiksi vuodelle 2023 esitetään 256 milj. euroa. Summa on 6,3 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 talousarvioesityksessä. Vähennys aiheutuu hallituksen kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien päättymisestä sekä EU:n elpymisvälineen (RRF) rahoituksen pienemisestä. Rahoituksesta 1,0 milj. euroa on RRF-tuloja Virtual Finland-palvelualustaan.

Edustustoverkon osalta ulkoasiainvaliokunta korostaa kattavan ja toimivan edustustoverkon tärkeyttä Suomen ja suomalaisten etujen ajamiseksi laajalti valtionhallinnon ja yhteiskunnan eri sektoreilla. Edustustojen merkitys on keskeinen sekä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanossa että laajemmin poliittisten tehtävien ja viranomaistehtävien hoitamiseksi. Tämän tehtäväkentän merkitys on epävakaa kansainvälispoliittisessa toimintaympäristössä edelleen korostunut.

Edustustoverkosta on viime vuosina laajennettu ja vahvistettu pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Vuonna 2023 Suomen edustustoverkko tulee kattamaan 93 toimipistettä, mukaan lukien syyskuussa 2022 avatut uudet edustustot Islamabadiin ja Mumbaiin. Kuullut asian tuntijat painottivat, että tehtyjen laajennusten jälkeen edustustoverkon kehittämisen ensisijainen painopiste tulisi olla edustustojen henkilöstöressurssien vahvistamisessa. Pienten edustustojen toiminnan haavoittuvaisuus on saadun selvityksen mukaan korostunut covid-19-pandemian myötä. Valiokunta piti esitettyjä argumentteja perusteltuina.

Valiokunta painottaa edustustoverkon kehittämisessä ja ylläpitämisessä pitkäjänteisyyttä sekä laaja-alaista kokonaisharkintaa. Edestakainen liike samojen edustustojen sulkemisen ja uudelleen avaamisen välillä ei ole Suomen etujen mukaista, eikä valiokunnan peräänkuuluttamaa pitkäjänteisyyttä, ja sitä tulee välttää.

Edustustoverkon menojen muodostaessa selkeästi suurimman kokonaisuuden ulkoasiainhallinnon toimintamenoista, on sen kehittämistarpeiden ennakointi ja verkoston kunnossapito tärkeää

Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp

osa hallinnonalan kokonaissuunnittelua. Valiokunta pitää huolestuttavana sitä, että edustustojen kiinteät menot muodostavat noin 80% edustustojen menojen kokonaisuudesta. Huolestuttavaa niin ikään on, että covid-19-pandemia on hidastanut merkittävästi ulkomailla sijaitsevien kiinteistöjen korjauksia ja niiden korjausvelka on kasvanut. Valiokunta painottaa, ettei valtion edustuskiinteistöjen voi antaa rapistua, vaan niistä tulee huolehtia oikea-aikaisesti. Saadun selvityksen mukaan lisätarpeita edustustoissa tulevat lähitulevaisuudessa aiheuttamaan myös turvallisuusuhkat, tietoturvatarpeet ja tietoliikenneyhteyksien toimivuus sekä viisumihakemusten jättämisen mahdollisuuksien turvaaminen. Valiokunta pitää näistä tarpeista huolehtimista hyvin tärkeänä, niin henkilökunnan turvallisuuden kuin luottamuksellisen tiedon kulkemisen turvaamiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että edustustoverkon ja -kiinteistöjen suunnitteluun ja kehittämiseen liittyvissä kysymyksissä selvitetään jatkossakin pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuudet, samoin kuin mahdollisuudet tehdä yhteistyötä muiden EU-maiden ja EU:n ulkosuhdehallinnon kanssa.

Saadun selvityksen mukaan ulkoministeriö kohdentaa vientivalvontaan ja pakotteiden hoitoon lisäresursseja vastatakseen liike-elämän tarpeisiin. Lisäksi esimerkiksi edustustojen hoitamien maahantuloprosessien nopeuttamista jatketaan osana hallituksen toimia osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi. Valiokunta pitää näitä painotuksia perusteltuina.

Muiden toimintamenojen osalta valiokunta painottaa erityisesti tulevan Nato-jäsenyyden tarpeiden tarkkaa ennakointia ja niistä huolehtimista Tähän kokonaisuuteen liittyvät saadun selvityksen mukaan lisähenkilöstötarpeet sekä tietoturvallisuuteen ja fyysiseen turvallisuuteen liittyvät ratkaisut.

Valiokunta painottaa viennin ja investointien edistämiseen tähtäävän toiminnan tärkeyttä Suomen kaltaisen pienen ja vientivetoisen talouden näkökulmasta. Valiokunta pitää tärkeänä vienninedistämiseen tähtäävän toiminnan ulkomaanverkostojen riittävää resurssointia ja korostaa eri toimijoiden (ulkoministeriö ja sen edustustoverkko sekä Business Finland) saumattoman ja tiiviin yhteistyön tärkeyttä. Mahdollisuuksien mukaan tulee hyödyntää myös pohjoismaista sekä laajempaa eurooppalaista yhteistyötä ja parhaiden käytäntöjen vaihtamista Suomen verrokkimaiden kanssa vientiponnisteluiden kehittämiseksi. Toiminnan kannalta eri suomalaistoimijoiden kokoaminen yhteisiin toimitiloihin ja toimitilojen jakaminen kohteesta riippuen myös Pohjoismaiden ja muiden EU-maiden kanssa voisi myös olla perusteltua.

Valiokunta kävi kuulemisissaan läpi rauhanvälityksen kokonaisuutta. Rauhanvälityksen määrärahaksi on vuodelle 2023 esitetty 1,9 milj. euroa. Tämän lisäksi rauhanvälitystoimintaa rahoitetaan tukemalla suomalaisia järjestöjä, monivuotisia ohjelmia Suomen kumppanimaissa, tukemalla tiettyjä YK-järjestöjä sekä korvaamalla rauhanvälitystehtävissä olevien suomalaisten asiantuntijoiden kuluja.

Vaikka rauhanvälityksen rahoituksen kokonaistaso ei tulekaan arvioida yksinomaan rauhanvälityksen määrärahaa tarkastelemalla, toteaa valiokunta tämän määrärahan laskevan 2,5 milj. euroa vuoteen 2022 verrattuna. Vaikka kertaluonteisten tulevaisuusinvestointien päättyminen tätä osittain selittääkin, muistuttaa valiokunta rauhanvälityksen olleen vuosia Suomen ulko- ja turval-

Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp

lisuuspoliittinen painopiste, jota korostaa osaltaan myös ulkoministeriön rauhanvälityskeskukseen perustaminen vuoden 2020 lopulla. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä myös, että sen kuulemat asiantuntijat pitivät rauhanvälitysmäärärahojen heikkoutena niiden yksivuotisuutta, joka luo haasteita käytännön työlle ja sen jatkuvuudelle. Valiokunta pitää näkökulmaa perusteltuna ja korostaa myös järjestöjen roolia rauhanvälitystyössä ja niiden rahoituspohjan vahvistamista. Valiokunta pitää tärkeänä, että tasa-arvon ja naisten ja tyttöjen oikeuksien kohdatessa monissa maissa voimistuvaa vastarintaa, korostuu Suomen pitkäjänteisen toiminnan jatkamisen tarve myös naisten roolin vahvistamiseksi rauhanprosesseissa.

Kehitysyhteistyö

Suomen kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Covid-19-pandemian vaikutuksesta äärimmäinen köyhyys ja nälkä ovat maailmassa kääntymässä kasvuun ja monet kehitystulokset ovat vaarassa. Samaan aikaan Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan lisää merkittävästi humanitaarisia tarpeita. Saadun selvityksen mukaan Suomi osoittaa Ukrainalle kehitysyhteistyömäärärahoista lisätukea yhteensä 30 miljoonaa euroa vuonna 2023. Hallitus on osoittanut tätä tarkoitusta varten 20 miljoonan euron lisämäärärahan. Tuesta 10 miljoonaa euroa katetaan nykyisten kehitysyhteistyömäärärahojen puitteissa. Rahoituksella tuetaan Ukrainaa maan välittömissä tarpeissa ja sekä varaudutaan jälleenrakennuksen tukemiseen. Edellisen lisäksi ulkoministeriö osoittaa Ukrainan tukemiseen humanitaarista apua sekä laina- ja vakuusmuotoista tukea. Valiokunta pitää rahoituksen suuntaamista Ukrainaan välttämättömänä ja huomauttaa erityisesti jälleenrakennustarpeiden ja -keston huomattavasta mittakaavasta, mihin on syytä varautua.

Suomen julkisen kehitysyhteistyön tasoksi esitetään vuoden 2023 talousarvioesityksessä yhteensä 1,2 miljardia euroa. Summa koostuu koko valtionhallinnon kehitysyhteistyöksi raportoitavista menoista, suurimpina näistä ulkoministeriön lisäksi valtiovarainministeriön, sisäministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön pääluokista maksettavat menoerät.

Edellä mainittu määrärahataso tarkoittaa, että Suomen kehitysyhteistyön osuus bruttokansantulosta laskee noin 0,42% tasolle, kun se tänä vuonna on 0,45%. Valiokunta toteaa tämän tarkoitettavan sitä, että Suomi jää yhä etäämmäs hallituksen tavoitteesta nostaa kehitysrahoitusta YK:n tavoitteiden mukaiselle 0,7%:n tasolle. Valiokunta pitää huolestuttavana sitä, että Suomi etäänny myös kansainvälisten suositusten mukaisesta tavoitteestaan suunnata kehitysrahoituksesta vähintään 0,2 prosenttia BKT:sta vähiten kehittyneille ja hauraille valtioille (LDC-maat, Least Developed Countries). Osuus putoaa tämän vuoden 0,18%:sta 0,16%:iin. Valiokunta toistaa pitkäaikaisen kantansa 0,7%:n tavoitteen tärkeydestä ja pitää perusteltuna uskottavien askelmerkkien laatimista tason saavuttamiseksi. Heikentynyt kansainvälispoliittinen tilanne on asettanut kansainväliselle kehitysrahoitukselle paljon lisätarpeita, ja tähän tulee varautua. Niin ikään LDC-maille suuntautuvan rahoituksen tavoitetason saavuttaminen edellyttää selkeää suunnitelmaa. 0,2%-tavoitteen tärkeys on korostunut entisestään covid-19-pandemian myötä pandemian pitkäaikaisvaikutusten osuessa vahvimmin köyhimpiin ja heikoimmassa asemassa oleviin maihin.

Vahvistaakseen sukupuolinäkökulmaa kehitysyhteistyössä Suomi on sitoutunut EU-linjausten mukaisesti siihen, että 85% uusista hankkeista sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Saadun selvityksen mukaan sitoutuminen naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä heidän

Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp

asemansa vahvistumiseen näkyy esimerkiksi Suomen YK-rahoituksessa, kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Vuonna 2023 kehitysmäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista n. 50% sisältää tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Valiokunta pitää Suomen sitoutumista tavoitteen saavuttamiseen tärkeänä, rahoituspäätökset vaikuttavat eri sukupuoliin ja väestöryhmiin eri tavoin ja niillä on suuri merkitys tasa-arvon toteutumiselle. Edellä mainittu huomioiden, valiokunta toteaa, etteivät valtion talousarvioon vuodelle 2023 sisällytetyt naisjärjestöjen valtionavun leikkaukset vuodelle 2023 ole linjassa näiden painotusten kanssa. Toteutuessaan nämä linjat heikentäisivät järjestöjen toimintakykyä kansainvälisessä tilanteessa, jossa kansainväliset jakolinjat syventyneet erityisesti naisten ja tyttöjen sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia koskevissa kysymyksissä ja näiden oikeuksien edistämistä vastustava anti-gender-liikehdintä on saanut yhä järjestäytyneempiä ja runsaammin rahoitettuja muotoja.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat esittivät, että Suomi jatkossa sitoutuisi käyttämään 15% varsinaisista kehitysyhteistyövaroista kansalaisjärjestöjen työn tukemiseen. Valiokunta painottaa suomalaisten kansalaisjärjestöjen merkitystä kehitysyhteistyön toimeenpanijoina ja tunnistaa tarpeen järjestöjen rahoituksen pitkäjänteisyyden tärkeyteen, epätietoisuus rahoituksesta estää toiminnan suunnittelun ja tekee toteutuksesta poukkoilevaa. Riippumattomien evaluointiselvitysten mukaan järjestöjen tekemä kehitysyhteistyö on tehokasta, tuloksellista ja monipuolista. Lisäksi valiokunnan asiantuntijakuulemisessa korostui, että järjestöt saavuttavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ruohonjuuritasolla paikoissa, mihin muiden toimijoiden apu ei yllä ja voivat sopeuttaa toimintaansa ketterästi paikallisten tarpeiden mukaan. Valiokunta lisää, että kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitava apu vahvistaa usein avun kohdemaiden omia kansalaisyhteiskuntia ja tukee demokratiakehitystä. Vuoden 2023 talousarvioehdotuksessa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyömäärärahoihin esitetty 87,95 miljoonaa euroa tarkoittaa, että rahoitus viime vuoden verrattuna pysyisi muuttamattomana. Valiokunta pitää edellä mainituin perustein tärkeänä sitä, ettei rahoituksen taso tältä osin laske.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksiin skaalata rahoitustaan osallistumalla kansainvälisen rahoituksen hankintaan. Tämä edellyttää tukea vaadittujen omarahoitusosuuksien kattamiseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan järjestöt voivat halutessaan hakea ulkoministeriöstä tukea enintään 50% EU:n edellyttämästä omarahoitusosuudesta osallistuakseen EU-rahoitteisiin kehityshankkeisiin. Valiokunta pitää tätä tietoa hyvänä, mutta kiinnittää huomiota tukimuodon rajoittumiseen ainoastaan EU-rahoitteisiin hankkeisiin. Valiokunnan tietojen mukaan tähän on myös ulkoministeriö kiinnittänyt huomiota, vuonna 2022 käynnistyneelle uudelle ohjelmakaudelle hakijoille annettiin mahdollisuus 10% joustoon myönnetyn rahoituksen osalta, jota voi käyttää esimerkiksi kansainvälisen rahoituksen omarahoitusosuuksiin. Tätä tietoa valiokunta piti hyvänä, mutta rohkaisee ulkoministeriötä edelleen selvittämään keinoja, joilla voidaan helpottaa tuen saamista nykyistä joustavammin omarahoitusosuuksien kansainvälisiin kehityshankkeisiin ja humanitaariseen apuun osallistumiseksi samoin kuin EU:n humanitaarisiin hankkeisiin osallistumiseksi.

Suomen kehityspolitiikka ja -yhteistyö perustuvat kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda 2030) ja Pariisin ilmastopimuksen toimeenpanoon. Saadun selvityksen mukaan tämä tarkoittaa mm. sitä, että kehitysmaita tuetaan kestävän kehityksen ja ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä Suomen ilmatorahoitukseksi raportoitava osuus on noin 232 miljoonaa euroa, mikä on toistaiseksi selvästi suurin vuosittainen taso. Valiokunta pi-

Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp

tää ilmatorahoitusta tärkeänä, korostaen samalla siihen liittyvän tiedonsaannin ja vaikuttavuuden kehittämistä. Valiokunta pitää loppuvuodesta 2022 annettavaa kehityspolitiikan tulospöytäkirjaa tärkeänä mahdollisuutena saada kokonaiskuva vaalikauden ilmatorahoituksen määrästä, kohdentumisesta ja tuloksista.

Valiokunta kävi kuulemisissaan läpi myös Suomen pitkäjänteistä osallistumista luonnonsuojelun kansainväliseen yhteistyöhön ja pitää kuulemiensa asiantuntijoiden tavoin perusteltuna, että talousarvioon kirjattaisiin jatkossa erikseen luonnon monimuotoisuuden suojeluun kohdennettu kansainvälisen rahoitus sen seurannan helpottamiseksi. Saadun selvityksen mukaan Suomen luonnon monimuotoisuuden suojeluun kohdennetut kehitysyhteistyövarat ovat tällä hetkellä noin 0,5% kehitysyhteistyövaroista. Valiokunta pitää tason nostoa tärkeänä.

Valiokunta nostaa esille myös demokratia- ja oikeusvaltiotuen merkityksen, jolle esitetään noin 3 miljoonan euron määrärahaa. Määrärahasta rahoitetaan Demo Finlandin ja Helsingin yliopistoon perustetun Oikeusvaltiokeskuksen toimintaa. Valiokunta korostaa demokratian ja oikeusvaltion puolustamisen ja edistämisen merkitystä Suomen ulkopolitiikan eri osa-alueilla ja monenkeskisissä järjestelmissä. Demokratian ja oikeusvaltion tila on kansainvälisesti tarkastellen monessa maassa heikentynyt. Tämä on valiokunnan arvion mukaan omiaan korostamaan rahoituksen merkitystä ja lisääntyvää tarvetta.

Valiokunta korostaa myös koulutuksen keskeisyyttä yhtenä Suomen kehityspolitiikan painopistealueena. Koronapandemia on palauttanut globaalien oppimisen laatuun liittyvän kriisin rinnalle kasvaneen huolen koulutukseen pääsystä ja yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien toteutumisesta. Humanitaariset kriisit lisäävät tätä huolta merkittävästi. Valiokunta pitää tärkeänä, että koulutus näkyisi Suomen painopisteenä myös humanitaarisessa avussa ja korostaa koulutuksen jatkumisen välttämättömyyttä myös kriiseissä. Tuen suuntaaminen kansainväliselle koulutusta tukevalle rahastolle (Education Cannot Wait, ECW) olisi tähän luonteva kanava. Saadun selvityksen mukaan Suomen osallistuminen rahaston ensi vuoden rahoituskierrokseen on edelleen auki. Valiokunta piti saamiaan tietoja kriisialueiden koulutuksesta huolehtivien toimijoiden vähenemisestä huolestuttavina ja painottaa, että suomalaisilla opettajilla ja opetusalan asiantuntijoilla olevan paljon annettavaa kriisialueiden koulutuksen kehittämiseksi. Valiokunta painottaa opetusalan kehitysyhteistyön osaamiskeskusten roolia Suomen opetusalan työn vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä ja kriisialueilla.

Valiokunta sai selvityksen keinoista, joilla ulkoministeriö edistää kehitysyhteistyön avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Ulkoministeriö lanseerasi OpenAid.fi-sivuston joulukuussa 2021. Palvelu kokoaa yhteen kattavasti tiedot Suomen kehitysyhteistyövarojen käytöstä. Valiokunta pitää tietoja tarpeellisina, avoimuus on asiantuntija-arvioiden mukaan omiaan vähentämään riskejä väärinkäyttöihin ja korruptioon.

Valiokunta toteaa, että paine kansainväliselle kehitysrahoituksen kasvulle tulee lähivuosina merkittävästi kasvamaan. Valiokunta painottaa kehitysyhteistyön rahoituspohjan vahvistamisen merkitystä edistämällä yksityisten rahoittajien mukaantuloa kestävästä kehityksen hankkeiden rahoitukseen. Yhdistämällä julkista ja yksityistä rahoitusta on mahdollista moninkertaistaa kestävä kehityksen kokonaisrahoitusta ja aikaansaada laajempia kehitysvaikutuksia. Saadun selvityksen mukaan sijoitusten täydentävyys suhteessa kehitysrahoitukseen on kuitenkin käytännössä vielä

Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp

hyvin pientä. Samalla hauraimmat valtiot ja alueet jäävät edelleen syrjään, samoin pienet ja keskisuuret yritykset. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi aktiivisesti etsisi keinoja, joilla yksityistä rahoitusta saataisiin kohdennettua myös hauraimmille alueille ja valtioille ja pienemmän mitaluokan yrityksille. Samoin tulisi huolehtia siitä, että valtioneuvosto selventäisi yksityisten investointien kestävä kehityksen mukaisuuden kriteerejä. Saadun selvityksen mukaan niiden puuttuminen on johtanut siihen, että sijoittajien lähestymistapa kestävä kehityksen mukaisiin sijoituksiin vaihtelee, hauraimmat alueet jäävät syrjään ja sukupuolten tasa-arvon tai syrjimättömyyden periaatteita ei mielletä osaksi kestävä kehityksen sijoittamista.

Valiokunta tähdentää myös kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten roolia sekä finanssisijoitusten tärkeyttä kehitysrahoituksen yhtenä osana. Valiokunta pitää loppuvuodesta 2022 annettavaa kehityspolitiikan tulosraporttia tärkeänä mahdollisuutena saada kuva finanssisijoitusten kehitysvaikutuksista. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomion Euroopan unionin merkittävyyteen kehityspolitiikan toimijana ja rahoittajana. EU ja sen jäsenmaat ovat yhdessä maailman suurin kehitysavun antaja. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi jatkossakin panostaa EU-tasolla avun antamisen koordinointiin sekä tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen.

Humanitaarisen avun tasoksi vuodelle 2023 suunnitellaan 92 milj. euroa. Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeiden sekä EU:n komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa korostettiin maailman humanitaaristen tarpeiden olevan suuremmat kuin koskaan aikaisemmin. Globaalisti hätäavun tarpeessa on tällä hetkellä 300 miljoonaa ihmistä. Valiokunta korostaa humanitaarisen avun tärkeyttä osana Suomen kehityspolitiikkaa. Äkillisen kriisin tai katastrofin tilanteessa myös maa- ja aluekohtaista määrärahaa on tärkeää ohjata humanitaariseen apuun. Valiokunta myös korostaa rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamisen keskeisyyttä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp

Helsingissä 26.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jussi Halla-aho ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Jussi Saramo vas
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Elina Valtonen kok
jäsen Anu Vehviläinen kesk
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Toimi Kankaanniemi ps
varajäsen Sakari Puisto ps (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa

**Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp
Eriävä mielipide 1**

Eriävä mielipide

Perustelut

Kehitysapumalli, jota länsimaat ovat harjoittaneet toisen maailmansodan jälkeen, on osoittautunut epäonnistuneeksi. Mittaamattomien rahasummien kaataminen erityisesti Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan ja Lähi-idän kriisipesäkkeisiin ei ole tuottanut sellaista positiivista kierrettä, jossa kehitysapua vastaanottavat maat pystyisivät paremmin elättämään itseään. Lisäksi kehitysapurahoja on valunut huomattava määrä kehitysmaiden eliittien veroparatiiseissa sijaitseville tileille ja hallinnon yleiseen korrupioon.

Viime vuosi oli selvitysten mukaan jo kuudes vuosi peräkkäin, jolloin autoritaaristen hallintojen suuntaan siirtyvien maiden määrä ylitti demokratian suuntaan siirtyvien maiden määrän. Myöskään korrupio ei tutkimusten mukaan ole merkittävästi vähentynyt kehittyvissä maissa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Samaan aikaan merkittävät rakenteelliset kysymykset, esimerkiksi laitton pääomapako kehittyvistä maista rikkaisiin maihin, IMF:n ja Maailmanpankin toimintaan puuttuminen kolmansissa maissa ja epäreilut lainasopimukset, jäävät kokonaan huomiotta.

Perussuomalaiset katsoo, että kehitysyhteistyövarojen käytön tulisi olla nykyistä läpinäkyvämpää ja perustua selkeästi tutkittuun tietoon. Lisäksi vaikutusarvioiden laatuun tulisi panostaa entistä enemmän. Rahankäytön tavoitteiden toteutumiseksi olisi myös asetettava nykyistä selvästi tiukemmat reunaehdot. Perussuomalaiset myös muistuttaa, että kehitysmaiden suurimmat haasteet ovat edelleen väestönkasvu ja naisten ja tyttöjen aseman parantaminen. Väestönkasvun hillitsemiseksi varoja voitaisiin ohjata painokkaammin ehkäisyvälineiden ja perheneuvonnan saataavuuden parantamiseen. On myös olennaista, että kohdevaltiot esittävät suunnitelman väestönkasvun saamiseksi kuriin. Maailmanlaajuisesti väestönkasvu lisää luonnonvarojen kulutusta ja edellyttää alati kasvavaa ruoan ja energiantuotantoa. Erityisen tärkeää on myös panostaa kohdemaiden digiosaamisen ja koulutusjärjestelmien kehittämiseen ja tasapuolistamiseen.

YK:ssa asetetun tavoitteen saavuttamiseksi Suomen tarkoituksena on lisätä kehitysyhteistyörahoitusta siten, että vuonna 2030 0,7 prosenttia bruttokansantulosta käytettäisiin kehitysyhteistyyöhön. Tämän lisäksi 0,2 prosenttia bruttokansantulosta tulisi käyttää kaikkein vähiten kehittyneiden maiden tukemiseen. Vähiten kehittyneitä maita koskeva tavoite pyritään nykyisen hallituksen mukaan saavuttamaan mahdollisimman pian. Kehitysyhteistyön määrärahojen nostaminen 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta tarkoittaisi joka vuosi lähes 600 miljoonan euron lisäystä valtion kuluihin ja vaatisi lisää velanottoa. Suomen 14 vuotta jatkuneen negatiivisen velkakehityksen vuoksi ei ole millään lailla kestävää pitää kiinni nykyisestä kehitysavusta. Kehitysapua tuleekin myöntää jatkossa vain ylijäämäisestä budjetista. Lisäksi Suomen tulisi pikimmiten vaatia kehitysapurahojen sitomista palautuspolitiikkaan sekä keskeyttää kehitysapu Venäjää tukevilta mailta.

Nykymuotoisen kehitysavun lisääminen ei ole perussuomalaisten näkemyksen mukaan vaikuttavuudeltaan perusteltua. Kehitysyhteistyö pitää kytkeä entistä tiiviimmin tekijöihin, jotka edesauttavat samalla muuttoliikkeiden ja pakolaiskriisien hallintaa. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi

**Valiokunnan lausunto UaVL 4/2022 vp
Eriävä mielipide 1**

koulutuksen tukeminen, naisten aseman vahvistaminen ja pakolaisleirien olojen parantaminen. Suomen tulee myös olla aktiivisesti mukana kehittämässä kansainvälistä kriisinhallintaa, sillä konfliktien ehkäisy ja ratkaiseminen on edelleen Suomen vahvuus.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

Helsingissä 26.10.2022

Jussi Halla-aho ps
Toimi Kankaanniemi ps
Sakari Puisto ps